

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ TRABZON SAĞLIK
YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINDAN
ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİNİN BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

İlknur KAHRİMAN*

Kıymet YEŞİLÇİÇEK*

Kabul Tarihi:26.08.2005

ÖZET

Tanımlayıcı olan bu araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini KTÜ Trabzon Sağlık Yüksekokulunda okuyan 441 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma 01-30 Kasım 2004 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada veriler, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve sosyal ilişkilerini belirleyen kişisel bilgi formu ve Procidona ve Heller'in Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASD-AL/AR) ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Değerlendirmede, yüzdelik, t testi, korelasyon ve varyans analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin aileden ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek puan ortalamalarının 14.98 ± 3.99 ve 14.95 ± 4.08 olduğu ($p < 0.05$), saptanmıştır. Aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin annenin eğitim düzeyi, arkadaş grubu, derslerde söz alma, kendi ve karşı cins ile arkadaşlık kurma duygularını ifade etmede güçlük çekme gibi değişkenlerden etkilendiği belirlenmiştir ($p < 0.05$). Aileden algılanan sosyal destek ile arkadaşlardan algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir ($p < 0.001$).

Anahtar kelimeler: Sosyal destek, gençlik, hemşirelik ve ebelik öğrencileri

ABSTRACT

The Study of the Social Support Levels of the Perserved from Their Families and Friends of the Student at School of Health in Karadeniz Technical University through Some Variables

This research being of descriptive was carried out with the purpose of study of the social support levels the perserved from their families and friends of the students at School of health in Karadeniz Technical University through some variables. The universe of the study is formed 441 students attending to the School of health in Karadeniz Technical University. The study planned was during the period 01-30 November 2004. Data were collected by using a questionnaire prepared by the researcher to determine the socio-demographic characteristics of the students and Procidona and Heller's Perceived Social Support Received from Families and Friends (PSS-FA/FR) scale. Percentage, t Test, Correlation Analysis and Variance Analysis were used in evaluating the data. It was determined that the average point for the Perceived Social Support that students received from families and friends was 14.98 ± 3.99 , 14.95 ± 4.08 , ($p < 0.05$), and they impressed by variations such as educational level of the mother, friend groups, being active in the lessons, making friends with people from the fellow-man and with people from the opposite sex, having trouble in expressing their feeling ($p < 0.05$). There was a positively relation between the perceived social support they received from their families and the perceived social support they received from their friends ($p < 0.001$)

Key words: Social support, Young, Nursing and Widwife Students

*Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon Sağlık Yüksekokulu (Öğr Gör)

GİRİŞ VE AMAÇ

İnsanların yaşamında önemli bir yeri olan, gerektiğinde kişiye duygusal, maddi ve bilişsel yardım sağlayan tüm kişilerarası ilişkiler, sağlığı korumaya yarayan sosyal destek sistemleri olarak kabul edilmektedir. Sosyal desteklerin, sevgi, şefkat, benlik saygısı, bir gruba ait olma gibi temel sosyal gereksinimleri karşılayarak, fizik ve ruhsal sağlığı doğrudan ve olumlu etkilediği düşünülmektedir. Bunun yanısıra sosyal destek yaşam güçlükleri ile başa çıkmada kişinin en önemli yardımcılarıdır (Sorias 1988).

Bireylerin ruh sağlığı ile yakından ilişkili olduğu vurgulanan sosyal desteğin çok hızlı değişimlerin ve duygulanımların yaşandığı gençlik döneminde bir kat daha fazla önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu dönem yetişkin rolünü ve sorumluluklarını yüklenme dönemidir (Fadıloğlu 1990). Psikolojik açıdan önemli değişiklikler bu dönemde yaşanır. Ülkemizde ve diğer ülkelerde kaygı ve stres üreten bir ortamın etkisinde kalan üniversite gençliği, bu dönemi en yoğun yaşayan gruplardan biridir (Okanlı 1999).

Üniversite öğrencilerinin içinde buldukları gençlik döneminde, gencin arkadaşlık ilişkilerine çok önem verdiği ve arkadaşlık ilişkileri ile sosyal becerilerini geliştirdiği, bağımsızlığını kazandığı ve uyum sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Ayrıca bu dönemde bir sosyal çevreden ve bu çevredeki bireylerle kurulan ilişkilerden sağlanan sosyal destek de gencin hem fiziksel hem de psikolojik sağlığı üzerinde olumlu etkilere sahip olmaktadır. Sosyal destek, gencin aile ve arkadaşları ile ilişkilerinde sorunlarını açabilmesi, çevreye uyum sağlaması ve psikolojik sağlığını sürdürebilmesi için vazgeçilmez temel bir gereksinim özelliği taşımaktadır (Altunbaş 2002). Güçlü bir sosyal destek ağına sahip olan bireylerin hem daha sağlıklı bir kişilik geliştirebildikleri hem de zorlayıcı

yaşam olayları ile başa çıkabilmelerinde daha başarılı oldukları görülmektedir (Elbir 2000). Sosyal destek, stres vericileri ortadan kaldırmaya bile kişilerin endişe ve çaresizlik duygusunu azaltmakta, stresle başa çıkmak için yeni yollar deneme konusunda daha istekli olmalarını sağlamakta, kişilerin kendine güvenini artırmakta ve stresin daha kolay tolere edilmesini sağlamaktadır. Sosyal desteğin fiziksel sağlık ve kendini iyi hissetme üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Dolayısıyla sosyal destekten yoksun olma birey üzerinde olumsuz bir etki yapar. Öğrencilerin en önemli sosyal destek kaynaklarını, aileleri ve arkadaşları oluşturmaktadır. Aile ve arkadaşlarından yeterli desteği alan öğrencilerin, sorunlarını çok büyük boyutlara ulaşmadan çözdükleri ve derslerinde daha başarılı oldukları görülmüştür (Özbay 1996). Ayrıca aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek, bireyin fiziksel ve psikolojik sorunlarının çözümünde, önlenmesinde, zor durumlarla başa çıkabilmesinde, bireyin ruh sağlığını koruyabilmesinde güçlü bir kaynak olarak yer almaktadır (Cutrona 1994). Kendisini seven, değerli bulan ve gerektiğinde yardım etmekten kaçınmayan insanların var olduğunu bilmek, kişiye güven ve mutluluk verir. Bunun tersine sosyal ilişkiler bozuk ya da yetersiz ise, ruhsal hastalık geliştirme riskini artıran anksiyete ve değersizlik duyguları yaşanır (Sorias 1988)

Ülkemizde büyük önem taşıyan üniversitelerde eğitim görme, gençler için gün geçtikçe zorlaşmakta, zorlaştığı kadar maliyeti de yükselmektedir. Sorunların yoğunluğu, gerçekçi olmayan beklentilerin çokluğu, sosyal desteklerin yetersizliği, gençlerin doğru değerlendirmeler yapmalarını engellemektedir. Ayrıca bir grubun üyesi olma, bir meslek sahibi olma ve geleceğe yön verme idealleri ile yeni bir okula, yeni bir kente ve yabancı bir çevreye uyum sağlama çabaları pek çok öğrencide değişik sorunların ortaya çıkmasına

sebeptir (Aktekin ve ark. 2004, Okanlı 1999). Hemşirelik ve ebellek öğrencileri yaşadıkları çatışmaların yanında, okul ve hastane çevresinin yarattığı bir takım sorunlarla da yüzyüze gelmektedirler (Okanlı 1999).

Hemşirelik ve ebellek mesleği, sağlığı hedef alan amaçlı bir faaliyet olduğu için bu hedefi yerine getirecek bireylerin ruhen ve bedenlen sağlıklı olmaları gerekir. Mezun olduktan sonra aktif bir şekilde hizmet vermesi beklenen hemşire ve ebe adayları eğitimleri boyunca karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri sorunlarla mücadelede tek başlarına bırakılmamalıdır. Aile ve arkadaşlarından gerekli desteği alan öğrencilerin, ruhsal sağlıklarını tehdit eden depresyon, anksiyete, stres gibi sorunlarla daha kolay mücadele edeceklerine ve mesleklerinde daha başarılı olacaklarına inanılmaktadır (Okanlı 1999).

Bu düşünceden hareketle sağlık yüksekokulu öğrencilerinin, aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla bu araştırma tanımlayıcı olarak planlanmıştır ve yapılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Tanımlayıcı ve ilişkiyi arayıcı nitelikteki bu çalışmanın evrenini, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Trabzon Sağlık Yüksekokulunda öğrenim gören toplam 485 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, tüm evrene ulaşmaya çalışılmıştır. Ancak 34 öğrenciye hastalık, okula devamsızlık vb nedenlerle ulaşamadığından toplam 441 öğrencinin verileri değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin toplanmasında, öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile sosyal ilişkilerini belirlemeye yönelik kişisel bilgi formu ve öğrencilerin, aile ve arkadaşlarından aldıkları sosyal destek puanını saptamada, Pracidona ve

Heller tarafından geliştirilmiş olan, Eskin tarafından Türkçe'ye uyarlanan, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Aile (ASD-AL) ve Arkadaşlardan (ASD-AR) Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" (Eskin 1993) kullanılmıştır.

Araştırmanın yürütülmesinde etik kurallara uyularak ilgili kuruluşlardan ve öğrencilerden gerekli izin alındıktan sonra öğrencilere araştırmanın önemi anlatılarak öğrencilerin gönüllü katılımları sağlanmıştır. Veriler 2004 yılı Kasım ayında toplanmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkenlerini öğrencilerin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek, bağımsız değişkenlerini ise öğrencilere ait tanıtıcı özellikler oluşturmaktadır. Bağımsız değişkenlerin benlik saygısı üzerine etkisi ikiden fazla gruplarda varyans, ikili gruplarda t testi, bazı bağımsız değişkenler ile ölçekler arasındaki ilişki korelasyon ile değerlendirilmiş, tanımlayıcı özellikler yüzdelik olarak gösterilmiştir (Sümbüloğlu 1998).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %68.5'ini hemşirelik, %31.5'ini ebellek bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalamasının 20.22±1.88 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %84.4'ü çekirdek aileye sahiptir. Öğrencilerin, %93'ünün ebeveynlerinden her ikisinin de sağ olduğu ve %7'sinin ebeveynlerinden birinin öldüğü bulunmuştur. Öğrencilerin %91.8'inin annelerinin çalışmadığı ve %11.8'inin ilkökul mezunu olmadığı, %68'inin ilkökul mezunu, %17.5'inin ortadereceli okul mezunu, %2.7'sinin üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin babalarının meslek durumları incelendiğinde; %22.9'unun memur, %28.3'ünün serbest meslek sahibi olduğu ve %41.5'inin ilkökul ve altı, %42.6'sının ortadereceli okul mezunu,

%15.9'unun üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %97.7'si bekar ve %44'ü yaşamlarının büyük bölümünü şehirde geçirmişlerdir. Öğrencilerin %74.8 gibi büyük bir bölümü yurttadır. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyleri incelendiğinde ise çoğunluğunun düşük ve orta düzeyde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %25.4'ünün okul yaşantısından memnun

olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin okul yaşantısından neden memnun olmadıkları sorulduğunda %23.1'inin okulun bulunduğu yer ve ortamdan memnun olmadığı, %8.4'ünün öğrenim şartlarının uygun olmadığı, %3.9'unun ortama alışamadığı, %7.5'inin bölümü sevmediği, %2.5'inin derslerin zor olduğu, %1.1'inin ailesini özlediği cevabını verdiği görülmüştür.

Tablo 1. Öğrencilerin Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ile Ölçeklerinden Aldıkları Ortalama Puanlar (n=441)

Ölçekler	Alt ve Üst Değerler	İşaretlenen Alt ve Üst Değerler	X±SD
ASD/AL*	0-20	2-20	14.98±3.99
ASD/AR**	0-20	1-20	14.95±4.08

*Aileden algılanan sosyal destek ölçeği

**Arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği

Öğrencilerin aileden algılanan sosyal destek ortalamalarının 14.98±3.99, arkadaşlardan algılanan sosyal destek ortalamalarının 14.95±4.08 olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

Okanlı araştırmasında (1999), ASD/AL puan ortalamasını 14.61±4.69, ASD/AR puan ortalamasını 14.59±5.12 olarak, Ören ve Gençdoğan araştırmasında ise (1998), öğrencilerin ASD/AL puan ortalamasını 13.83±4.40, ASD/AR puan ortalamasını 13.60±3.38 olarak belirlemişlerdir. Bu sonuçlar çalışmamızın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Taysi'nin (2000) Ankara'da bulunan çeşitli üniversitelerin

öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinde en fazla algılanan sosyal destek kaynağının aile olduğu belirlenmiştir.

Üniversitenin ilk yılları, öğrencilerin en çok zorlandığı yıllardır. Öğrenciler ilk defa aileden ayrılma, yeni bir çevreye uyum sağlama, kazandığı bölümü benimsememe ya da zorlanma ve ergenlikten yetişkinliğe geçiş en yoğun dönemlerinde olma gibi pek çok olumsuz faktörlerden dolayı daha fazla stres etkenlerine maruz kalmaktadırlar (Okanlı 1999).

Tablo 2. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre, Aile ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri				F	P
	1. Sınıf (S=122)	2. Sınıf (S=102)	3. Sınıf (S=96)	4. Sınıf (S=121)		
	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD		
ASD/AL	14.82±3.87	14.38±4.08	15.38±3.64	15.33±4.27	F=1.464	p=0.224
ASD/AR	15.09±4.47	14.33±5.20	15.85±6.94	15.39±3.87	F=1.556	p=0.199

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre ASD/AL puan ortalamaları 3. ve 4. sınıflarda en yüksek (15.38±3.64), (15.33±4.27), ASD/AR puan ortalamaları yine 3. ve 4. sınıflarda en yüksek (15.85±6.94), (15.39±3.87), bulunmuştur. Sınıf düzeyleri ile ASD/AL ve ASD/AR arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p>0.05) (Tablo 2). Bulgularımız Okanlı'nın

çalışması (1999) ile benzerlik göstermektedir.

Bu sonuç bize sınıf ilerledikçe gençlerin, karşılaşılan sorunlarla daha iyi mücadele edebildiklerini, yaşam olaylarına karşı daha hoş görülü olabildiklerini ve zamanla kazanılan destek kaynaklarının arttığını düşündürmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Yaşları İle Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişki

Ölçekler	r	p
ASD/AL	0.066	p=0.166
ASD/AR	0.061	p=0.199

Çalışmada öğrencilerin yaş ortalamaları ile ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (p>0.05)

(Tablo3). Bu konuda yapılan çalışmalar sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir (Okanlı 1999, Kahrıman 2003).

Tablo 4. Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Düzeyine Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Düzeyleri				
	Okur-yazar değil (S=52)	İlkokul (S=300)	Ortaokul (S=40)	Lise (S=37)	Üniversite (S=12)
	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
ASD/AL	14.57±3.67	14.68±4.15	15.15±4.40	16.78±3.48	17.00±2.98
ASD/AR	13.59±3.63	15.33±3.78	13.47±4.94	15.54±4.53	15.58±3.34
F p	(ASD/AL) F=5.234, p=0.001 (ASD/AR) F=4.161, p=0.006				

Annelerin öğrenim düzeylerine göre öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (17.00±2.98) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.58±3.34) annesi üniversite mezunu olanlarda en yüksek bulunmuş ve aralarındaki farkın istatistiksel yönden anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05) (Tablo4).

Öğrenim düzeyi üniversite düzeyinde olan annelerin, çocuklarının gelişimlerini desteklemede ekonomik ve eğitim açısından daha donanımlı oldukları ve bunu çocuklarına daha kolay ve etkili bir biçimde iletebildikleri düşünülebilir.

Tablo 5. Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Düzeyine Göre, Aile ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Düzeyleri				F	P
	ilkokul ve altı (S=183)	Ortaokul (S=78)	Lise (S=110)	Üniversite (S=70)		
	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD		
ASD/AL	14.86±3.82	15.25±3.87	15.10±4.20	14.98±3.99	F=0.264	p=0.852
ASD/AR	14.81±4.18	14.73±4.14	15.23±3.83	15.11±4.20	F=0.353	p=0.787

Babalarının öğrenim durumuna göre öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları babası ortaokul mezunu olanlarda en yüksek (15.25±3.87), ASD/AR puan ortalamaları ise babası lise mezunu olanlarda en yüksek (15.23±3.83) bulunmuş ancak öğrenim düzeyi ile puan ortalamaları arasında

anlamlı bir farka rastlanılmamıştır (p>0.05) (Tablo 5).

Bu durum, Türk aile yapısı ve kültüründe babanın çocuklarına olan sevgisini davranışlarıyla göstermekten kaçınan, otoriter bir rolü üstlenerek, aile içi yakın ve duygusal bir iletişim biçiminden kaçınmasından kaynaklanabilir (Elbir 2000).

Tablo 6. Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre, Aile ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumu		t	P
	Çalışıyor (S=36)	Çalışmıyor (S=405)		
	X±SD	X±SD		
ASD/AL	15.01±3.93	14.58± 4.63	t=0.628	p=0.531
ASD/AR	14.93±4.07	15.13± 4.23	t=-0.282	p=0.778

Annelerin çalışma durumlarına göre öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları annesi çalışanlarda en yüksek (15.01±3.93), ASD/AR puan ortalamaları ise annesi çalışmayanlarda en yüksek (15.13±4.23) bulunmuştur ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemsiz olduğu saptanmıştır (p>0.05) (Tablo 6).

Okanlı'nın çalışmasında (1999), annesi memur olanlarda ASD/AL puan

ortalamaları en yüksek, ASD/AR puan ortalamaları ise annesi çalışmayan öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur (p>0.05). Elbir'in çalışmasında (2000) annesi çalışan öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemsiz olduğu saptanmıştır (p>0.05).

Tablo 7. Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumuna Göre, Aile ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumu			
	Çalışıyor (S=315)	Çalışmıyor (S=39)	t	P
	X±SD	X±SD		
ASD/AL	15.07±4.06	14.12± 3.90	t= 1.380	p=0.169
ASD/AR	14.92±4.07	15.69± 3.92	t= -1.120	p=0.263

Babaların çalışma durumlarına göre öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları babası çalışanlarda en yüksek (15.07±4.06), ASD/AR puan ortalamaları ise babası çalışmayanlarda en yüksek (15.69±3.90) bulunmuştur ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemsiz olduğu saptanmıştır (p>0.05) (Tablo 7).

Bu durum, ata erkil aile yapısını benimseyen toplumumuzda kadına ve erkeğe özgü rollerin bazı kesin çizgilerle

ayrılmış olmasından ve erkeklere ait rolde çocuklarla uzun süreli ve yakın ilişkilere yer verilmemesinden kaynaklanabilir.

Elbir'in çalışmasında (2000) babası çalışan öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemsiz olduğu saptanmıştır (p>0.05).

Tablo 8. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre, Aile ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Öğrencilerin Kardeş Sayıları				
	1 Kardeş (S=93)	2 Kardeş (S=155)	3 ve üzeri (S=193)	F	P
	X±SD	X±SD	X±SD		
ASD/AL	15.37±4.28	15.06±3.57	14.73±3.99	F=0.868	p=0.421
ASD/AR	15.67±3.89	14.69±4.41	14.81±3.88	F=1.886	p=0.153

Çalışmada öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayılarına göre, ASD/AL (15.37±4.28) ve ASD/AR (15.67±3.89) puan ortalamalarının tek kardeşe sahip olan öğrencilerin daha yüksek olduğu görülmüş ancak puan ortalamaları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır (p>0.05) (Tablo 8).

Tek kardeşe sahip olan öğrencilerin 2, 3 ve daha fazla kardeşi olanlara göre ailelerinden daha fazla destek almaları, bu öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu maddi ve sosyal

imkanlardan daha fazla yararlanabilmeleri ve ana-babalarının sevgilerini başka kardeşlerle paylaşmadan doğrudan elde edebilmeleri ile açıklanabilir.

Yine tek kardeşi olan öğrencilerin, 3 ve daha fazla kardeşi olanlara göre yaşça kendilerine yakın, kendisini kolayca anlayabilecek kişilerin varlığına ihtiyaç duydukları, 3 ve daha fazla kardeşi olanların bu ihtiyaçlarını kardeşleri aracılığıyla karşılayabildikleri biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 9. Öğrencilerin Arkadaş Grubunun Olup Olmamasına Göre, Aile ve arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Arkadaş Grubu			t	p
	Var (S=374) X±SD	Yok (S=67) X±SD			
ASD/AL	15.15±3.92	14.01± 4.29		t=2.165	p=0.031
ASD/AR	15.41±43.80	12.40± 4.65		t=5.749	p=0.000

Arkadaş grubuna sahip olan öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (15.15±3.92) ile ASD/AR puan ortalamaları (15.41±43.80) yüksek bulunmuş ve arkadaş grubuna sahip olma ile sosyal destek puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır (p<0.05) (Tablo 9).

Kahriman'ın (2003), adölesanlar üzerinde yaptığı çalışmada, arkadaş grubuna sahip öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (p<0.05).

Aileleriyle yakın ilişkileri olan öğrenciler, arkadaş ilişkilerinde de daha yüksek doyum sağlamaktadırlar.

Arkadaş grubu içinde yer alan gençlerin fikirlerini, duygularını, ideolojilerini ve sorunlarını rahatlıkla paylaşabildikleri zor durumda olan gence ihtiyacı olan yardımın grup üyeleri tarafından sağlandığı ve grubun genç için önemli sosyal destek kaynaklarından biri olduğu söylenebilir (Okanlı 1999).

Caplan (1981), sosyal bir ağ içinde olmanın aynı zamanda kişide bir gruba ait olma duygusunu uyandırdığını, bunun da kendine güvenini ve benlik saygısını artırarak psikolojik uyumunu olumlu biçimde etkilediğini öne sürmüştür.

Tablo 10. Öğrencilerin Derslerde Söz Alma Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Derslerde Söz Alma Durumu			F	p
	Evet (S=138) X±SD	Hayır (S=64) X±SD	Bazen (S=239) X±SD		
ASD/AL	15.42±4.00	13.79±4.53	15.05±3.78	F=3.72	p=0.025
ASD/AR	15.96±3.68	12.96±4.93	14.90±3.86	F=12.395	p=0.000

Tablo 10'da derslerde söz alan öğrencilerin, ASD/AL puan ortalamaları (15.42±4.00) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.96±3.68) daha yüksek bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir (p<0.05).

Arkadaş ve arkadaşlardan yeterli desteği alan öğrencilerin kendine güvenleri fazla olduğundan derslerde daha fazla söz aldıkları ve okul

başarılarının da bu doğrultuda arttığı söylenebilir. Bu sonuçlar bize derslerde söz alan öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade ettiklerini ve bu doğrultuda okul başarılarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Çalışmada kendi cinsi ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları (15.42±3.69), (15.57±3.65) daha yüksek bulunmuş ve gruplar

arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır ($p<0.001$).

Kahriman'ın çalışmasında (2003), kendi cinsi ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları yüksek bulunmuş ve adölesanların kendi cinsi ile arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumlarını ASD/AL etkilemediği ($p>0.05$), ASD/AR ise etkilediği saptanmıştır ($p<0.05$).

Aile ve arkadaş desteği yeterli olan gençler hem kendi hem de karşı cinsleriyle olumlu ilişkiler kurabilme yeteneğine sahiptirler.

Çalışmada, karşı cins ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL (15.86 ± 3.72) ve ASD/AR puan ortalamalarının (15.97 ± 3.82) daha yüksek olduğu ve aradaki farkların anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.001$, $p<0.001$).

Kahriman'ın çalışmasında (2003), karşı cins ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Elbir'in çalışmasında (2000) da karşı cinsden arkadaş grubu olan öğrencilerin ASD/AR puan ortalamaları yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Çalışmada, duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen öğrencilerin, ASD/AL puan ortalamaları (15.82 ± 3.51) ve ASD/AR puan ortalamaları (16.38 ± 3.28) daha yüksek olduğu ve aradaki farkların anlamlı olduğu saptanmıştır ($p=0.000$, $p=0.000$).

Kahriman'ın çalışmasında (2003), duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL, ASD/AR puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteği iyi olan öğrencilerin günlük yaşamda kendisine daha çok güvenen, rahat, etkileşimleri daha iyi ve duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen bireyler olduğu söylenebilir.

Çalışmada, aile ile olan ilişkilerini çok iyi olarak algılayan öğrencilerin, ASD/AL puan ortalamaları (15.77 ± 3.35) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.23 ± 3.97) daha yüksek olduğu ve aradaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$, $p<0.05$).

Aileleriyle yakın ilişkileri olan gençler, arkadaş ilişkilerinde de daha yüksek doyum sağlamaktadırlar. Sosyalleşme süreci aile içinde başladığından, aile içi etkileşimler gencin akranlarıyla olan ilişkilerine de yansımaktadır.

Çalışmada, akademik yönden kendilerini başarılı olarak algılayan öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (15.39 ± 3.78) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.41 ± 3.95) daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$, $p>0.05$).

Cutrona ve ark. (1994), öğrencilerin akademik başarıları ile aileden ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ayrıca sosyal desteğin gencin akademik başarısı üzerinde ve ruh sağlığının korunmasında rol oynayan en önemli faktörlerden birisi olduğunu belirtmektedir.

Çalışmada, anne babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları daha yüksek bulunmuş ve anne baba tutumunun ASD/AL puan ortalamalarını etkilediği ($p<0.001$), ASD/AR puan ortalamalarını etkilemediği saptanmıştır ($p>0.05$).

Çalışmada, yaşamlarının çoğunu büyükşehirde geçiren öğrencilerin ASD/AL ortalamaları (15.62 ± 4.07), ASD/AR puan ortalamaları (15.74 ± 4.97) en yüksek saptanmış ancak grupları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$, $p>0.05$).

Çalışmada, ailelerin çocukların kendisi ile ilgili doğru kararlar alınacağına olan güveninin ASD/AL,

ASD/AL puan ortalamalarına olan etkisine bakıldığında, ailesi kendine güvenen öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları (15.52±3.39), (15.22±4.21) en yüksek bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür (p<0.001).

Çalışmada okul yaşantısından memnun olan öğrencilerin, ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0.05, p>0.05).

Bu sonuçlar bize Yıldırım (1998) ve Elbir (2000) 'in çalışmalarından elde ettiği, okullarından memnun olan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin yüksek olduğu sonucuyla paralellik göstermektedir.

Çalışmada ebeveynlerinin her ikisi de sağ olan öğrencilerin, ASD/AL (15.05±3.91) ve ASD/AR (15.29±5.16) puan ortalamaları daha yüksek bulunmuş, ebeveynlerin sağ olup olmamasının ASD/AL ile arasında anlamlı bir farkın olmadığı (p>0.05), ASD/AR ile anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir (p<0.05).

Anne babanın hayatta olma durumu, aile yapısının toplumsal ve ekonomik niteliklerinin belirginleşmesi açısından önemlidir. Gencin anne ya da babasının ölmüş olması onun yetişme ortamını, gelişimini ve geleceğini etkiler. Aynı zamanda gencin anne babadan yoksun kalması sevgi ve güven kaynaklarını yitirmesi demektir (Ersanlı 1996, Yörükoğlu 1998).

Çalışmada, aile tipine göre öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (15.07±3.95) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.11±4.10) çekirdek aile yapısına sahip olan öğrencilerde en yüksek bulunmuş ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemsiz olduğu saptanmıştır (p>0.05).

Çalışmada ailesi yanında kalan öğrencilerin yurttan kalan öğrencilere göre, ASD/AL puan ortalamaları daha yüksek (15.33±3.48) ve ASD/AR puan

ortalamaları (15.18±5.57) ise yurttan kalan öğrencilerin daha yüksek olduğu tespit edilmiş ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. (p>0.05). Bu sonuçlar bize yurttan kalan öğrencilerin daha fazla aile desteğine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri ile ASD/AL, ASD/AR puan ortalamaları arasında yapılan korelasyon analizinde aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (r=0.072, p>0.05), (r=0.053, p>0.05). Bulgularımız Okanlı'nın (1999) çalışması ile benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada, aileden algılanan sosyal destek ölçeği ile arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (r=0.305, p<0.001).

Procidona ve Heller (1983), Eskin (1993) yaptıkları araştırmalarda aileden algılanan sosyal destek ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu belirlemişlerdir (p<0.05).

Üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlanmıştır (p<0.05) (Okanlı 1999, Sertbaş 2004).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek puan ortalamalarının (14.98±3.99), (14.95±4.08) olduğu saptanmıştır (p<0.05). Aileden algılanan sosyal destek puan ortalamalarının, annenin eğitim durumu, arkadaş grubunun olup olmaması, derslerde söz alma, kendi cinsi ve karşı cins ile arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumu, duygularını ifade etme, ailesi ile olan ilişkilerini algılama durumu, anne baba tutumu, ailelerin çocukların kendisi ile doğru kararlar alınacağına ilişkin güveni, okul yaşantısından memnun olma gibi değişkenlerden etkilendiği saptanmıştır (p<0.05). Arkadaşlardan

algılanan sosyal destek puan ortalamalarının ise, annenin eğitim durumu, arkadaş grubunun olup olmaması, derslerde söz alma, kendi cinsi ve karşı cins ile arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumu, duygularını ifade etme, ailesi ile olan ilişkilerini algılama durumu, anne babanın sağ olup olmadığı, ailelerin çocukların kendisi ile doğru kararlar alınacağına ilişkin güveni, gibi değişkenlerden etkilendiği saptanmıştır ($p<0.05$).

Ailenin en önemli sosyal destek kaynağı olması gencin eğitiminde ailenin rolüne işaret etmektedir bu nedenle özellikle anabaların gencin eğitiminde daha çok sorumluluk almalarına yönelik programlar geliştirilmelidir. Arkadaş desteği ve arkadaş ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik programlar hazırlanarak psikolojik danışmanlık hizmetleri

uygulanmalıdır. Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarından en etkili biçimde yararlanabilmeleri sosyal ilişkilerdeki girişkenlikleri ve başarıları ile de ilgili olabilir. Bu nedenle, sosyal destek kaynaklarından en üst düzeyde yararlanabilmeleri için atılacak eğitim, iletişim becerilerini geliştirme, sosyal becerilerinin geliştirilmesi ile sosyal ilişkileri geliştirme gibi programların uygulanması gereklidir. Ayrıca, öğrencilerin sosyal destek kaynaklarının artırılması, çevresinden yeterli destek alamayan öğrencilere eğitimciler tarafından gerekli destek sağlanması. Öğrencilerin kişisel problemleriyle de ilgilenilmesi ve bu amaç doğrultusunda psikolojik danışmanlık hizmetlerinin artırılması, maddi sıkıntılarının giderilmesi için burslarla desteklenmesi, öğrencilerin sosyal faaliyetlere yönlendirilerek davranışlarının olumlu yönde pekiştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Altunbaş G** (2002). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı kişisel özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri ile ilişkisi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.
- Aktekin M, Şenol Y, Türkay M ve ark.** (2004). Tıp öğrencilerinde kaygı, depresyon ve bazı yaşam sorunlarının düzeyleri: Uzunlamasına Bir Çalışma. <http://www.dicle.edu.tr/~halks/m9.31.htm>.
- Caplan G** (1981). Mastery of stress psychosocial aspects. American Journal of Psychiatry (138): 413-420.
- Cutrona CE, Cole V, Colangelo N, et al.** (1994). Parenteral social support and academic achievement: An attachment theory perspective. Journal of Personality and Social Psychology 66 (2):369-378.
- Elbir N** (2000). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ersanlı K** (1996). Benliğin Gelişimi ve Görevleri. 2. Basım. Eser Ofset. Samsun.

- Eskin M** (1993). Reliability of The Turkish version of the perceived social support from friends and family scales. Journal of Clinical Psychology 49(4): 515-522.
- Fadıloğlu Ç, Yürekli A, Yılmaz D** (1990). Sosyal ağın öğrencilerin duygu ve yaşantılarına etkisi. II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir: 119-131.
- Kahriman İ** (2003). Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 6 (2): 13-24.
- Okanlı A** (1999). Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü., Erzurum.
- Ören N Gençdoğan B** (1998). Psikolojik danışma ve rehberlik anabilimdalı öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyleri ile empatik beceriler arasındaki ilişki. VII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Yayınları. Konya.
- Özbay Y** (1996). Üniversite öğrencilerinin problem alanları ile yardım arama arasındaki

ilişki. IX.Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul, 176-189.

Procidona ME, Heller K (1983). Measures of perceived social support from friends and from family. Three validation studies. American Journal of Community Psychology 11(1): 1-24.

Sorias O (1988). Sosyal desteklerin ruhsal sağlığı koruyucu etkisinin depresyonlu ve sağlıklı kontrollerde araştırılması. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 27(3): 1033-1039.

Sertbaş G, Çuhadar D, Demirli F (2004). Gaziantep üniversitesi sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinde aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin

belirlenmesi. Hemşirelik Forumu Dergisi Kasım-Aralık: 42-48.

Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V (1998). Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri. 4. Baskı. Hatipoğlu Yayınevi. Ankara.

Taysi E (2000). Benlik saygısı, arkadaşlardan ve aileden sağlanan sosyal destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Yıldırım İ (1998). Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi / PDR 2 (9): 33-38.

Yörükoğlu A (1998). Gençlik Çağı. Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar. 10 Basım Özgür Yayınları 33, İstanbul.